

Joanna Dąbrowska

Absolwent prawa w obliczu globalizacji usług prawnych - dyskusja panelowa

Palestra 46/1-2(529-530), 178-182

2002

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

odejściu od zasady personalizmu i solidaryzmu w życiu społecznym i dobru wspólnym. Odejście od tych zasad uwalnia aspirujących do Unii Europejskiej Polaków od miłości, wdzięczności i wierności wobec ojczyzny. Drugą przyczyną to akceptacja liberalizmu jako podstawy życia współczesnego w Polsce. W ramach liberalizmu szczególnie niszcząca jest liberalna koncepcja wolności jako wolności maksymalistycznej – od wszystkich i od wszystkiego, a więc również od ojczyzny i obowiązków względem niej. Absolutyzując jednostkę, wolność liberalna nie uznaje potrzeby dobra wspólnego. Jednocześnie zaś rozbija naród i atomizuje społeczeństwo, przekształcając je w jałowe struktury i nadając im charakter akcydentalny.

W refleksji nad współczesnością pojawia się uzasadnione pytanie: czy Polska stanie się także rzeczywistością przypadkową, akcydentalną, która nie zrodzi nowej fali patriotyzmu? Historia polskości pozwala jednak żywić nadzieję, że tak nie będzie, że podjęte w okresie totalitaryzmu przez „Solidarność” dziedzictwo Polskiego Państwa Podziemnego ożyje na nowo w obecnym kryzysie duchowym.

Anna Rażny, UJ

Absolwent prawa w obliczu globalizacji usług prawnych – dyskusja panelowa

W ostatnich kilkunastu latach na świecie dokonują się znaczące przekształcenia gospodarcze – rozwija się proces globalizacji, szczególnie widoczny w dziedzinie finansów, ekonomii i komunikacji, a także prawa; rosną międzynarodowe potęgi mające często większy potencjał gospodarczy niż niejedno średniej wielkości państwo. Obserwujemy coraz większą mobilność w dziedzinie inwestycji; tworzą się międzynarodowe rynki finansowe. Jednocześnie jednak pogarsza się sytuacja na rynku pracy. Pojawiają się także nowe problemy etyczne.

Jak w tej sytuacji odnajdują się prawnicy? Co w celu uniknięcia zagrożeń, jakie niesie za sobą globalizacja, robią korporacje i firmy prawnicze na świecie? Czy z tego procesu wynikają dla nich jakieś korzyści? I wreszcie, jak zapatrują się na zjawisko globalizacji nasi polscy prawnicy, przedstawiciele samorządów, kancelarii, bankowości, czy sądownictwa? Globalizacja to temat głośny, znajomo brzmiący, ale czy tak naprawdę dobrze nam znany?

Na te wszystkie niełatwe pytania starali się odpowiedzieć uczestnicy dyskusji panelowej zorganizowanej w Warszawie, 24 października 2001 r. przez Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA Poland w ramach V Dni Edukacji Prawniczej, które odbyły się w dniach 23–25 października 2001 r. w 14 ośrodkach akademickich w Polsce. Była to już piąta edycja Dni – przedsięwzięcia tworzonego co

roku przy współpracy samorządów prawniczych, instytucji życia publicznego, władz uczelni oraz wydziałów prawa w całym kraju.

Dni Edukacji Prawniczej to regularny wkład ELSA Poland w rozwój i reformę systemu edukacji prawniczej w Polsce. Stanowi doskonałą okazję, aby zastanowić się nad obecnym kształtem tego systemu oraz nad tym, w jakim kierunku powinny iść jego zmiany. Założeniem projektu jest skupienie wielu różnych instytucji i firm związanych ze środowiskiem i edukacją prawniczą. Udział w Dniach Edukacji Prawniczej biorą zawsze najwybitniejsze osobistości nauki i praktyki prawa oraz życia publicznego.

W tym roku tematem wiodącym Dni był: „Absolwent prawa w obliczu globalizacji usług prawnych” i tej problematyce poświęcone były prezentacje firm i instytucji, badanie rynku studentów prawa przeprowadzone w 14 uniwersyteckich ośrodkach akademickich oraz dyskusja panelowa, w której udział wzięli: mec. Andrzej Kalwas – Prezes Krajowej Rady Radców Prawnych, Janusz Florkowski – wiceprezes Krajowej Rady Notarialnej, adw. Ewa Stawicka – członek Naczelnej Rady Adwokackiej, a także delegacji polskiej w Radzie Rad Adwokackich i Organizacji Prawniczych Unii Europejskiej (CCBE), prof. dr hab. Ewa Łętowska – sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego i członek Polskiej Akademii Nauk, dr Andrzej Tynel – prezes Polskiego Stowarzyszenia Sądownictwa Polubownego i partner w kancelarii prawnej Baker & McKenzie, sędzia Marek Pietruszyński – członek Krajowej Rady Sądownictwa oraz Rady Konsultacyjnej Sędziów Europejskich, mec. Józef Palinka – partner w kancelarii prawnej Domański, Zakrzewski, Palinka.

Według jednych *globalizacja* to koncentracja władzy na nieznaną dotychczas skalę, według innych wręcz przeciwnie – jest ona niespotykaną decentralizacją władzy. Globalizację z jednej strony należy wspierać, z drugiej zwalczać lub tylko nią sterować i nadzorować. Liczne są również głosy tych, którzy uważają, że zjawisko globalizacji w ogóle nie istnieje.

Na początek zapytaliśmy naszych gości co oznacza dla nich termin „Globalizacja” i z czym im się kojarzy w aspekcie usług prawnych.

Prezes KRRP Andrzej Kalwas wspominał o II Forum radców prawnych „Radcowie prawni w drodze do zjednoczonej Europy” przy współorganizacji Rady Rad Adwokackich i Organizacji Prawniczych UE (CCBE) – poświęconym właśnie zjawisku globalizacji, które kojarzy się przede wszystkim z tworzeniem megakancelarii, kancelarii multidyscyplinarnych. Ich cechą charakterystyczną jest to, że współnikami (partnerami) są nie tylko prawnicy, ale przedstawiciele różnych dyscyplin.

Wyraził jednak przekonanie, że nigdy nie dojdzie do sytuacji, w której z naszej rzeczywistości znikną niewielkie kancelarie ustępując miejsca zagranicznym koncernom. Inny jest ich charakter pracy, inne zapotrzebowanie na świadczony przez nie usługi.

Rodzi się natomiast pytanie, czy istnieje ryzyko wchłonięcia mniejszych kancelarii adwokackich czy radcowskich? Czy będzie trzeba dostosować się do tych mega

standardów i zmienić prawo o adwokaturze oraz ustawę o radcach prawnych? Wszak dotychczas mówiono, że współnikami w kancelariach adwokackich, radcowskich czy adwokacko-radcowskich mogą być tylko radcowie prawni i adwokaci. U podstaw tego zapisu leży charakter tych zawodów jako zawodów zaufania publicznego, a co za tym idzie tajemnica zawodowa oraz przestrzeganie korporacyjnych kodeksów etyki.

Problematyka implementacji staje się nam coraz bliższa, a przedstawiciele adwokatur z innych krajów często podkreślają, że aktualnie polskie uregulowania są zbyt mało elastyczne, mało liberalne w stosunku do prawników zagranicznych.

Adwokat Ewa Stawicka z NRA porównała dyskusje na temat globalizacji do emblematu teatru elżbietańskiego założonego pod koniec XVI wieku w Anglii. Napis na tym emblemacie w wolnym tłumaczeniu brzmiałby: „Cały świat odgrywa komedię”, „Cały świat to sami aktorzy”. Gdy mówimy o zagrożeniach dla rynku usług prawniczych, o procesach związanych z globalizacją można mieć wrażenie, że coś zostało z tych haseł... Wydaje się bowiem, że w słowach tych więcej jest gry, a mniej konkretów.

Podkreśliła, że głównym problemem, jaki poruszany jest w państwach UE w związku z procesem globalizacji jest implementacja tzw. dyrektywy osiedleńczej nr 98/5 z 16 lutego 1998 r., która ustanawia standardy osiedlania się adwokatów i odpowiedników zawodu adwokackiego oraz wykonywania zawodu w kraju innym niż ten, w którym uzyskało się do tego uprawnienia.

Wspomniała też o problemie tajemnicy zawodowej i planowanym uchwaleniu dyrektywy, która ograniczyłaby możliwości powoływania się przez adwokatów/radców prawnych na tajemnicę zawodową w sytuacjach, kiedy chodzi o pranie brudnych pieniędzy. To tworzy inny wymiar globalizacji i otwiera drogę do dyskusji o sprawach, które mogą nieco zachwiać ustalonymi regułami wykonywania zawodu adwokata czy radcy prawnego w Polsce.

Ważnym zagadnieniem dotykającym szczególnie ostatnio obydwie korporacje jest też zakaz reklamowania usług, z którym łączy się kwestia używania nowych środków komunikacji, a przede wszystkim internetu. Pojawiają się tu również nowe zagrożenia: dostępność usług o nie najwyższym poziomie, możliwość utrzymania tajemnicy zawodowej.

Wiceprezes KRN Janusz Florkowski: podkreślił, że notariusze polscy spotykają się z poważnym problemem akceptacji dokonywania przez każdego z przedstawicieli zawodu czynności notarialnej w dowolnym kraju. Celem jest unifikacja w taki sposób, by czynność prawna dokonana np. w Hiszpanii wywołała bezpośrednio skutki prawne w Polsce. Istotnym utrudnieniem w tym procesie są ogromne różnice pomiędzy wymaganiami dotyczącymi wykształcenia, a stawianymi przed kandydatami do zawodu w poszczególnych systemach prawnych.

Czy należy chronić polski rynek małych kancelarii wobec kompleksowej obsługi firm konsultingowych, kancelarii prawniczych? Jak daleko może się posunąć mono-

pol wielkich kancelarii i korporacji? Czy korzystne dla absolwentów jest rozpoczynanie swojej ścieżki zawodowej od pracy w takich firmach?

Dr Andrzej Tynel zwrócił uwagę na konsekwencje, które niesie za sobą globalizacja rynku usług prawnych. Prawnik niemiecki, rosyjski, czy polski będzie musiał sprostać tym samym wymaganiom i nie będzie się mógł zamykać w zakresie własnych doświadczeń na bazie jednego systemu prawnego. Nie będzie to łatwe, dlatego należy już teraz uczyć się od tych, którzy mają w zakresie tzw. przepływu usług prawnych większe doświadczenie i doświadczenie to umiejętnie wykorzystać. Firmy bowiem, które posiadają dużą ilość biur na całym świecie spotykają się z niebagatelnymi problemami związanymi z reprezentowaniem klientów i konfliktami interesów oraz etyką zawodową. Tu właśnie widać wyraźnie korzyści dla mniejszych kancelarii, których takie konflikty nie dotyczą. Podkreślił też, że dobrzy prawnicy pracują nie tylko w dużych korporacjach, wielu z nich preferuje bowiem bardziej tradycyjną formę wykonywania zawodu – w mniejszych kancelariach.

Mecenas Józef Palinka podkreślił, że zawsze będzie miejsce dla mniejszych kancelarii, szczególnie tych, które świadczą pełnię usług prawnych. Twierdzenie, iż ekspansja wielkich firm prawniczych miałyby doprowadzić do zdominowania rynku lokalnego jest nawet technicznie niewykonalne. Zjawisko takie nie ma miejsca również w innych krajach europejskich. Poza tym duże firmy do Polski już przyszły, więcej, już przestały przychodzić i sytuacja na rynku powoli się stabilizuje. Jedno jest pewne: wciąż jest zapotrzebowanie na najwyższe kwalifikacje, mniej istotne jest natomiast czy prawnicy je posiadający reprezentować będą dużą czy małą kancelarię.

Dziś absolwent prawa musi zdecydować w jakiej firmie chce wykonywać zawód. Jeśli wybierze dużą firmę musi liczyć się ze wzmoczoną kontrolą swej działalności, pewnymi przyjętymi standardami pracy, które niewiele już mają wspólnego z klasycznym wykonywaniem wolnego zawodu.

Czy problematyka globalizacji dotyczy polskich sędziów?

Sędzia Marek Pietruszyński stwierdził, że w przypadku sędziów nie wchodzi w zasadzie w grę problem tzw. przepływu, gdyż nie ma potrzeby, aby polscy sędziowie zastępowali przed sądami sędziów z innych krajów. Sądownictwo znajduje się dziś u progu europeizacji, a drzwi otworzą się dopiero z chwilą podpisania traktatów, czy umów akcesyjnych. Wtedy przedstawiciele zawodu przestaną być tylko sędziami krajowymi, a staną się sędziami wspólnego rynku. Wtedy też mogą pojawić się problemy związane z koniecznością stosowania prawa wspólnotowego, z przestrzeganiem zasady pierwszeństwa tego prawa, a także odpowiedzialnością państwa za brak implementacji dyrektyw do systemu krajowego. Sądy krajowe staną się sądami „pierwszego kontaktu” i w sytuacji stwierdzenia sprzeczności, nieścisłości między prawem krajowym a międzynarodowymi traktatami będą musiały zwracać się z pytaniem prawnym do Trybunału Wspólnot Europejskich w Luksemburgu. Stawianie takich pytań, kompletowanie odpowiednich dokumentów uzasadniających takie pytania może stanowić znaczne utrudnienia dla pol-

skich sędziów. Globalizacja więc w tym aspekcie kojarzy się najbardziej z europeizacją standardów dotyczących bezstronności, niezawisłości, fachowości sędziów. M. Pietruszyński wyraził nadzieję, że prace podjęte przez Radę Konsultacyjną zaowocują opracowaniem jednolitych standardów „sędziego europejskiego”. Przykładem może być tu sposób sporządzania uzasadnienia wyroków. Według nowych wymogów nie powinny być one ogłaszane, ale komunikowane społeczeństwu.

Jakie jest Państwa stanowisko w przedmiocie projektu ustawy o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Polsce w wersji przygotowanej przez Ministerstwo Sprawiedliwości?

Jak uprawnienia tych prawników wpłyną na system obsługi prawnej w Polsce?

Prezes KRRP Andrzej Kalwas podkreślił, że projekt ten był z jednego powodu nie do przyjęcia: nie wymagał, aby prawnik zagraniczny musiał wykonywać zawód na tych samych warunkach, jak prawnik kraju przyjmującego. Obydwie korporacje stanowczo sprzeciwiły się projektowi mimo to, że nie są ksenofobicznie nastawione do zagranicznych prawników widząc wiele korzyści płynących z obecności międzynarodowych kancelarii na polskim rynku. Istotne natomiast jest, aby polscy prawnicy przejęli od swych zagranicznych kolegów te reguły, które pozytywnie wpłyną na jakość wykonywania zawodu, np. korzystanie z nowoczesnych technologii, które wciąż są niewystarczająco popularne w Polsce.

Adwokat Ewa Stawicka dodała, że w projekcie naruszony został podstawowy warunek wzajemności w stosunku do prawników polskich.

Zaznaczyła, że nie należy zapominać, iż na polskim prawie tak naprawdę zna się tylko polski prawnik i dlatego obawy o brak miejsc pracy dla polskich absolwentów są nie do końca uzasadnione. Pojawia się jedynie pytanie czy w najbliższej przyszłości będziemy sami siebie zatrudniać, czy wszyscy będziemy zatrudniani przez zagraniczne podmioty.

Uczestnicy dyskusji podkreślili, że globalizacja należy do najbardziej skomplikowanych problemów dotyczących świat prawniczy w ostatnich latach. Starsze pokolenie jurystów już dziś stawia jej czoła, młodsze – postrzega ją w sposób naturalny, bo właśnie w takiej, „globalnej” rzeczywistości kształci się, rozwija, a już niebawem zacznie wykonywać zawód.

Dlatego też ELSA – europejskie stowarzyszenie skupiające studentów prawa i młodych prawników już dziś stara się podejmować temat globalizacji oceniając go pod kątem szans i zagrożeń. Inicjatywę tę uznali nasi goście za niezwykle ważną i potrzebną.

Joanna Dąbrowska